

**ՆԱՆՈՒՆ ՆԱՅԱՍՏԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱԳԵՏՈՒԹՅԱՆ**

**ՆԱՅԱՍՏԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱԳԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ**

**Ո Ր Ո Շ Մ Ա Ն**

**ՆՏ ՄԱՐԴՈՒԷ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱԿԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՆԻՄԱՆ ՎՐԱ ՆԱՅԱՍՏԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱԳԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ 2012 ԹՎԱԿԱՆԻ ԱՊՐԻԼԻ 26-Ի ԹԻՎ 554-Ն ՈՐՈՇՄԱՆ՝ ՆԱՅԱՍՏԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱԳԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՆԱՄԱԳԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

22 փետրվարի 2013թ.

Նայասարանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Նարոթյունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի (զեկուցող), Մ. Թոփուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Նովիաննիսյանի, Ն. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝

դիմողի՝ ՆՏ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի աշխատակիցներ Ա. Վարդեանյանի, Ս. Յուզբաշյանի,

գործով որպես պարասխանող կողմ ներգրավված՝ ՆՏ կառավարության պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՆՏ կրթության եւ գիտության նախարար Ա. Աշոտյանի,

սահմանադրական դատարանի նիստին հրավիրված՝ Պետական բուհերի ռեկտորների խորհրդի նախագահ, Երևանի պետական համալսարանի ռեկտոր Ա. Սիմոնյանի,

համաձայն Նայասարանի Նանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի 25, 38 եւ 68-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում բանավոր ընթացակարգով քննեց «ՆՏ մարդու իրավունքների պաշտպանի դիմումի հիման վրա՝ Նայասարանի Նանրապետության կառավարության

2012 թվականի ապրիլի 26-ի թիվ 554-Ն որոշման՝ Նայասարանի Նանրապետության Սահմանադրությանը համապարասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը ՆՏ մարդու իրավունքների պաշտպանի՝ 05.10.2012թ. ՆՏ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Լսելով գործով զեկուցողի հաղորդումը, դիմող եւ պարասխանող կողմերի բացատրությունները, ԵՊՏ ռեկտորի պարզաբանումները, հետազոտելով Նայասարանի Նանրապետության կառավարության 2012 թվականի ապրիլի 26-ի թիվ 554-Ն որոշումը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Նայասարանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**:

**1.** Նայասարանի Նանրապետության կառավարության 2012 թվականի ապրիլի 26-ի թիվ 554-Ն որոշումն ստորագրվել է Նայասարանի Նանրապետության վարչապետի կողմից՝ 2012թ. մայիսի 10-ին եւ ուժի մեջ է մտել 2012թ. մայիսի 17-ին:

«Նայասարանի Նանրապետության բարձրագույն ուսումնական հասարակությունների 2012/2013 ուսումնական տարվա՝ ըստ մասնագիտությունների պետության կողմից ուսանողական նպաստների ձեռով ուսման վարձի լրիվ փոխհատուցմամբ (անվճար) եւ ուսման վարձի մասնակի զեղչի կիրառման իրավունքով (վճարովի) առկա ուսուցմամբ բակալավրիատի կրթական ծրագրով տեղերը հաստատելու մասին» վերաբառությամբ որոշումն ընդունվել է «Կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 28-րդ հոդվածի 6-րդ մասին եւ «Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 5-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 6-րդ կետին համապարասխան:

«Կրթության մասին» ՆՏ օրենքի՝ «Բարձրագույն ուսումնական հասարակությունների ինքնավարությունը եւ ակադեմիական ազատությունները» վերաբառությամբ 28-րդ հոդվածի 6-րդ մասը սահմանում է. «Նայասարանի Նանրապետության կառավարությունը յուրաքանչյուր տարվա համար սահմանում է պետական պարվեր՝ ըստ մասնագիտությունների, ուսումնական հասարակությունների, սահմանամերձ եւ բարձրլեռնային բնակավայրերի: Բարձրագույն ուսումնական հասարակությունը Նայասարանի Նանրապետության կառավարության կողմից իրեն հատկացված ընդունելության ընդհանուր տեղերի շրջանակներում կարող է ձեւավորել ուսանողական համակազմի անվճար եւ վճարովի չափաքանակներ՝ յուրաքանչյուր մասնագիտության համար նախատեսելով անվճար ուսուցման տեղեր՝ առնվազն տասը տոկոսի սահմաններում»:

«Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՏ օրենքի՝ «Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության բնագավառում

պեւրական քաղաքականության խնդիրները» վերաբառությամբ 5-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 6-րդ կետը սահմանում է. «Պեւությունն ապահովում է բարձրագույն եւ հեքբուհական մասնագիւրական կրթության զարգացում հեքբույալ ձեւերով ... օրենքով սահմանվաժ կարգով բարձրագույն եւ հեքբուհական մասնագիւրական կրթության համակարգի ուսանողներին եւ ասպիրանտներին պեւրական ֆինանսական օժանդակություն (կրթաթոշակներ, ուսման վարձի փոխհաքուցում (լրիվ եւ մասնակի (զեղչ), կրթական դրամաշնորհներ, վարկեր)»:

Որոշման 1-ին կեքով ՆՆ կառավարությունը հասքաքեղ է Նայասքանի Նանրապեւրության բարձրագույն ուսումնական հասքաքությունների՝ բակալավրիաքի ծրագքով 2012/2013 ուսումնական քարվա առկա ուսուցմաք քեղերը՝ համաձայն նույն որոշման բաղկացուցիչ մաս հանղիսացող թիվ թիվ 1, 2, 3, 4, 5 եւ 6 հավեղվաժների:

Որոշման՝ «2012/2013 ուսումնական քարվա՝ պեւրության կողմից ուսանողական նպասքների ձեւով ուսման վարձի լրիվ փոխհաքուցմաք (անվճար) առկա ուսուցմաք բակալավրիաքի կրթական ծրագքով ընղունեղության քեղերը» վերաբառությամք թիվ 2 հավեղվաժի՝ «Երեւանի պեւրական համալսարան» վերաբառությամք 1-ին կեքով ըսք մասնագիւրությունների սահմանվեղ եւ, ի թիվս այլնի, պեւրության կողմից ուսանողական նպասքների ձեւով ուսման վարձի լրիվ փոխհաքուցմաք (անվճար) առկա ուսուցմաք բակալավրիաքի կրթական ծրագքով ընղունեղության քեղերը, որոնք չեւ ներառում «իրավագիւրություն» եւ «միջագգային հարաքերություններ» մասնագիւրություններ:

2. Դիմողը՝ վկայակոչեղով մի շարք երկրների սահմանաղրությունների՝ բարձրագույն ուսումնական հասքաքություններում անվճար կրթություն սքանաղու իրավունքն ամրագքող համապաքասիսան դղույթները, Տնքեսական, սոցիալական եւ մշակուղային իրավունքների մասին 1966 թվականի միջագգային դաշնագքի եւ Երեխայի իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի համապաքասիսան դղույթները, Մարղու իրավունքների եղրոպական դաքարանի մի շարք նախաղեղային վճիռներ, Եղրոպայի խորիղղի Նախարարների կոմիքեղի 1998թ. թիվ R (98) 3 եւ CM/Rec (2007) 6 հանժնարարականները, գքնում է, որ ՆՆ կառավարության 2012 թվականի ապրիղի 26-ի թիվ 554-Ն որոշմաք հասքաքվաժ՝ Երեւանի պեւրական համալսարանում պեւրության կողմից ուսանողական նպասքների ձեւով ուսման վարձի լրիվ փոխհաքուցմաք (անվճար) առկա ուսուցմաք բակալավրիաքի կրթական ծրագքով ընղունեղության քեղերում «իրավագիւրություն» եւ «միջագգային հարաքերություններ»

մասնագիտությունները չներառելը հակասում է ՆՏ Սահմանադրության 39-րդ հոդվածին:

Ի հիմնավորումն իր դիրքորոշման՝ դիմողը ներկայացնում է «Կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 28-րդ հոդվածի 6-րդ մասի 2-րդ նախադասության դրույթների վերաբերյալ սեփական մեկնաբանությունը եւ գրնում է, որ նշված նախադասությունում՝ «կարող է» եզրույթի սահմանումով օրենքն ուսումնական հաստատությանը հայեցողական իրավասություն է տալով ձեռավորել ուսանողական համակազմի անվճար եւ վճարովի չափաբանակներ՝ միաժամանակ սահմանելով անվճար ուսուցման տեղերի պարտադիր չափ:

3. Պատասխանող կողմը՝ առարկելով դիմողի փաստարկներին, գրնում է, որ քննության առարկա՝ ՆՏ կառավարության որոշումն ընդունվել է «Կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 28-րդ հոդվածի 6-րդ մասին եւ «Բարձրագույն եւ հեղուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 5-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 6-րդ կետին համապատասխան, չի հանգեցնում ՆՏ Սահմանադրության եւ այլ միջազգային նորմերի խախտման:

Ի հիմնավորումն իր դիրքորոշման՝ պատասխանողը դիմողի մատնանշած միջազգային իրավական փաստաթղթերի համապատասխան դրույթների վերլուծության հիման վրա արձանագրում է, որ միջազգային իրավական գրեթե ոչ մի փաստաթուղթ պետությանն անվերապահորեն չի պարտադրում անվճար բարձրագույն կրթության իրավունքը նախատեսել որպես բացարձակ, սահմանափակումների չենթարկվող իրավունք:

Նդում կատարելով «Բարձրագույն եւ հեղուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 6-րդ հոդվածի 4-րդ մասին եւ ընդգծելով նշված մասի այն դրույթը, համաձայն որի՝ պետության համար առաջնահերթ եւ կարեւորություն ներկայացնող ոլորտների մասնագիտությունների ցանկը եւ քանակը հաստատում է Նայաստանի Նանրապետության կառավարությունը՝ պատասխանողը ողջամիտ է համարում գործադիր իշխանությանն անվճար ուսումնառության տեղեր սահմանելու կամ, որոշ դեպքերում, դրանց թիվը սահմանափակելու իրավասության փրամադրումը, հիմք ընդունելով կոնկրետ բնագավառներում բարձր մասնագիտական որակավորման կադրերի պատրաստմամբ պայմանավորված պետության պահանջումները, որը ձեռավորվում է յուրաքանչյուր փարվա կրթվածքով՝ ըստ մասնագիտությունների:

Անդրադառնալով դիմողի վկայակոչած՝ «Կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 28-րդ հոդվածի 6-րդ մասի 2-րդ նախադասության դրույթին՝ պատասխանողը գրնում է, որ

հողվածի նշված մասի 1-ին նախադասությամբ պետական պարվերի ամրագրումը բխում է Սահմանադրության 39-րդ հոդվածի 6-րդ մասի 2-րդ նախադասության դրույթներից եւ չի առնչվում «Կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 28-րդ հոդվածի 6-րդ մասի 2-րդ նախադասությանը:

4. Դիմումի ուսումնասիրությունից բխում է, որ դիմողը վիճարկում է ՆՏ կառավարության 2012 թվականի ապրիլի 26-ի թիվ 554-Ն որոշման թիվ 2 հավելվածում, իր կարծիքով, առկա իրավական բացը, որը, ըստ դիմողի, դրսևորվում է նրանում, որ որոշման թիվ 2 հավելվածի 1-ին կետում բացակայում է «իրավագիտություն» եւ «միջազգային հարաբերություններ» մասնագիտությունների վերաբերյալ նշումը:

5. Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Նայասարանի Նանրապետությունը հռչակելով իրեն որպես իրավական պետություն՝ ՆՏ Սահմանադրության 39-րդ հոդվածով հստակ նախատեսում եւ երաշխավորում է կրթության իրավունքը: Սահմանադրության այս հոդվածը, վերարտադրելով Մարդու իրավունքների եւ հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայի Թիվ 1 արձանագրության 2-րդ հոդվածի, Մարդու իրավունքների համընդհանուր հռչակագրի 26-րդ հոդվածի, Տնտեսական, սոցիալական եւ մշակութային իրավունքների մասին միջազգային դաշնագրի 13-րդ հոդվածի դրույթները եւ սահմանելով կրթության իրավունքը, միաժամանակ մրցութային հիմունքներով անվճար բարձրագույն կրթություն ստանալու իրավունքի իրացման դեպքերի եւ կարգի սահմանումը թողնում է օրենսդիր մարմնի հայեցողությանը: Ընդ որում, վերը նշված միջազգային իրավական ակտերի համապարասխան դրույթները չեն նախատեսում պարտադիր կարգով սրեղծելու անվճար բարձրագույն կրթության համակարգ: Իսկ Տնտեսական, սոցիալական եւ մշակութային իրավունքների մասին միջազգային դաշնագրի 13-րդ հոդվածի 2-րդ մասի «գ» կետը սահմանում է հետևյալ իրավակարգավորումը. «Մոյն դաշնագրին մասնակցող պետությունները գտնում են, որ այդ իրավունքի լրիվ իրականացման համար ... բարձրագույն կրթությունը պետք է կազմակերպվի հավասարապես մարչելի բոլորի համար՝ յուրաքանչյուրի ընդունակությունների հիման վրա բոլոր անհրաժեշտ միջոցների ձեռնարկման եւ, մասնավորապես, աստիճանաբար անվճար կրթություն մտցնելու ուղիով»:

Սահմանադրական դատարանն ընդգծում է, որ ՆՏ Սահմանադրության 39-րդ հոդվածի 6-րդ մասի առաջին նախադասությամբ ամրագրելով մրցութային հիմունք-

ներով անվճար բարձրագույն կրթություն ստանալու իրավունքը՝ սահմանադիրը միևնույն ժամանակ դիտարկվող իրավունքի իրացումը երաշխավորելու համար նույն հոդվածի 6-րդ մասի երկրորդ նախադասությամբ սահմանել է պետության պարտականության բնույթը՝ ֆինանսական եւ այլ աջակցություն ցուցաբերել բարձրագույն կրթական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատություններին եւ դրանցում սովորողներին: Ընդ որում, նույն երկրորդ նախադասությամբ սահմանադիրը պետության դիտարկվող պարտականության իրականացման **դեպքերի եւ կարգի** սահմանումը վերապահել է օրենսդրին՝ դրանով իսկ կանխապեսելով օրենքի միջոցով մրցութային հիմունքներով անվճար բարձրագույն կրթություն ստանալու իրավունքի **սահմանափակման հնարավորությունը**, քանի որ իրավական ակտի շարադրանքի փեսանկյունից ակնհայտ է, որ օրենսդրին ֆինանսավորման կոնկրետ դեպքերը սահմանելու իրավասություն վերապահելով՝ սահմանադիրը հնարավոր է համարել բացառելու ֆինանսավորման մյուս բոլոր հնարավոր դեպքերը, այլապես սահմանադիրը Սահմանադրության 39-րդ հոդվածի 6-րդ մասի երկրորդ նախադասությամբ օրենսդրին կվերապահեր միայն ֆինանսավորման **կարգը**, այլ ոչ թե ֆինանսավորման **դեպքերը եւ կարգը** սահմանելու իրավասություն: Միաժամանակ, Սահմանադրության 39-րդ հոդվածի 6-րդ մասի երկրորդ նախադասությամբ սահմանադիրը չի բացառում, որպեսզի օրենսդիրը հասարակական կյանքի զարգացմանը զուգընթաց ընդլայնի ֆինանսավորման դեպքերի շրջանակը: Վերոգրյալը թույլ է տալիս պնդել, որ Սահմանադրության 39-րդ հոդվածի 6-րդ մասի առաջին եւ երկրորդ նախադասություններով ամրագրված դրույթները գտնվում են միմյանց հետ փոխաբանական փոխկապվածության մեջ: Սահմանադրության 39-րդ հոդվածի 6-րդ մասի առաջին նախադասությամբ ամրագրված դրույթի մեկուսի, երկրորդ նախադասությամբ ամրագրված դրույթից կտրված վերլուծության դեպքում սրեղծվում է այն թյուր կարծիքը, որ պետությունը բոլոր դեպքերում եւ ցանկացած մասնագիտության համար պարտավոր է երաշխավորել մրցութային հիմունքներով անվճար բարձրագույն կրթություն ստանալու իրավունքը: Իրականում դա այդպես չէ, քանի որ Սահմանադրության 39-րդ հոդվածի 6-րդ մասի առաջին նախադասությամբ ամրագրված դրույթի համարեքստում դիտարկելու եւ ըստ այդմ՝ վերլուծելու դեպքում է միայն հնարավոր դառնում պարզելու մրցութային հիմունքներով անվճար բարձրագույն կրթություն ստանալու իրավունքի սահմանադրաիրավական բովանդակությունը, այն է՝ պետությունը չի կարող ունենալ այնպիսի սահմանադրական պարտականություն, որ պարտավոր լինի երաշխավորել առանց բացառության բոլոր ու ցանկացած մասնա-

գիտությունը գծով մրցությանը հիմունքներով անվճար բարձրագույն կրթություն ստանալու իրավունքը:

Վերոգրյալի հիման վրա սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ ՄՏՍ սահմանադրության 43-րդ հոդվածը կրթության իրավունքը չի դիտարկում որպես այդ հոդվածի հիմքերով սահմանափակվող իրավունք: Առկա է, սակայն, իրավունքների իրացման այն առանձնահատուկ դեպքը, երբ Մասնաճյուղի հետք մնացած հոդվածն է նախատեսում բարձրագույն կրթություն ստանալու իրավունքի իրացման կարգի, ինչպես նաև պետության կողմից իրականացվելիք ֆինանսական եւ այլ աջակցություն ցուցաբերելու դեպքերի ու կարգի սահմանումն օրենսդրին վերապահելը:

Անվճար բարձրագույն կրթություն ստանալու իրավունքին է առնչվում նաև ՄՏՍ սահմանադրության 48-րդ հոդվածի 8-րդ կետը, որը որպես պետության խնդիր է դիտարկում անվճար բարձրագույն եւ այլ մասնագիտական կրթության զարգացմանը նպաստելը: Այս կետի դրույթը հանդիսանում է նորմ-խնդիր, որն էլ ենթադրում է պետության նպատակային քաղաքականություն, եւ որի իրացումը պահանջում է որոշակի ժամանակահատված՝ հաշվի առնելով նաև պետության ֆինանսական հնարավորությունները, քանի որ անվճար տեղեր սահմանելիս պետությունը պարտավորվում է ֆինանսավորել ուսումնական հաստատության վրայ տեղադրված սովորողների ուսումնառությունը:

Ընդ որում, հարկ է նշել, որ Տնփեսական, սոցիալական եւ մշակութային իրավունքների մասին միջազգային դաշնագրի 13-րդ հոդվածի 2-րդ մասի «գ» կետը եւս անվճար բարձրագույն կրթություն ստանալու իրավունքն ապահովելու՝ պետության պարտականությունը չի դիտարկում որպես ամբողջ ծավալով անվերապահորեն կատարման ենթակա պարտականություն, քանի որ նախատեսում է **աստիճանաբար** անվճար կրթություն մտցնելու պարտականություն, ինչը եւս նշված պարտականության կատարման համար ենթադրում է որոշակի ժամանակ եւ համապատասխան ֆինանսական հնարավորություններ:

Նաշվի առնելով ՄՏՍ սահմանադրության 39-րդ հոդվածի 6-րդ մասի եւ 48-րդ հոդվածի 8-րդ կետի սահմանադրաիրավական բովանդակությունը՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ Մասնաճյուղի հետք մնացած 39-րդ հոդվածի 6-րդ մասով սահմանված՝ մրցությանը հիմունքներով անվճար բարձրագույն կրթություն ստանալու իրավունքը չի կարող բացարձակացվել եւ տարածվել բարձրագույն կրթություն պահանջող անսահմանափակ թվով մասնագիտությունների վրա:

6. Անդրադառնալով Սահմանադրության 39-րդ հոդվածի 6-րդ մասի երկրորդ նախադասությամբ ամրագրված եւ օրենքով սահմանման ենթակա՝ բարձրագույն կրթական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատություններին եւ դրանցում սովորողներին ֆինանսական եւ այլ աջակցություն ցուցաբերելու վերաբերյալ պետության պարտականության կարարման դեպքերին՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ այդ դեպքերը սահմանված են «Բարձրագույն եւ հեղուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՏՏ օրենքով: Մասնավորապես, նշված օրենքի՝ «Բարձրագույն եւ հեղուհական մասնագիտական կրթության բնագավառում պետական քաղաքականության խնդիրները» վերառությամբ 5-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետը սահմանում է. «Նայասրանի Նանրապետությունում բարձրագույն եւ հեղուհական մասնագիտական կրթության բնագավառում պետական քաղաքականության խնդիրներն են ... պետության համար առաջնային եւ կարեւորություն ներկայացնող բնագավառներում ... մասնագետների պարասրմանն աջակցելը»: Սահմանադրական դատարանը, վերլուծելով դիտարկվող դրույթը, արձանագրում է, որ նշված դրույթում «պետության համար առաջնային եւ կարեւորություն ներկայացնող բնագավառներում» բառակապակցությունը նշանակում է աջակցություն ցուցաբերելուց առաջ պետության համար առաջնային եւ կարեւորություն ներկայացնող բնագավառները որոշելու՝ պետության պարտականության իրականացում: Իսկ նույն դրույթում «մասնագետների պարասրմանն աջակցելը» բառակապակցությունը ներառում է նաեւ Սահմանադրության 39-րդ հոդվածի 6-րդ մասով նախատեսված՝ անվճար բարձրագույն կրթության իրավունքը երաշխավորելու համար պետության կողմից ցուցաբերվելիք ֆինանսական աջակցությունը: Այսինքն՝ Սահմանադրության 39-րդ հոդվածի 6-րդ մասով նախատեսված՝ ֆինանսական աջակցություն ցուցաբերելուց առաջ պետությունը պարտավոր է, նախեւառաջ, որոշել իր համար առաջնային եւ կարեւորություն ներկայացնող բնագավառները:

«Բարձրագույն եւ հեղուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՏՏ օրենքի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի հետ փորձաքանակական փոխկապվածության մեջ է գրնվում նույն հոդվածի 2-րդ մասի 5-րդ կետը, որը սահմանում է՝ «Պետությունն ապահովում է բարձրագույն եւ հեղուհական մասնագիտական կրթության զարգացում հետեյալ ձեւերով ... պետության պահանջներին համապատասխան՝ բարձրագույն եւ հեղուհական մասնագիտական կրթական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատություններին եւ դրանցում սովորողներին ֆինանսական աջակցության ապահովում»: Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ օրենքի դիտարկվող դրույթում «պետության պահանջներին համապատասխան» բա-



ռակապակցությունը ներառվում է «Բարձրագույն եւ հեպբուիտիզացիայի մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետում ամրագրված՝ պետության համար առաջնային եւ կարելություն ներկայացնող բնագավառները կամ որ նույնն է՝ կրթության բնագավառում իր պահանջները որոշելու պարպականության բովանդակային ծավալում:

Տիմք ընդունելով վերոգրյալը՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ Սահմանադրության 39-րդ հոդվածի 6-րդ մասի երկրորդ նախադասությամբ ամրագրված եւ օրենքով սահմանման ենթակա՝ բարձրագույն կրթական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատություններին եւ դրանցում սովորողներին ֆինանսական եւ այլ աջակցություն ցուցաբերելու վերաբերյալ պետության պարպականության կարարման դեպքերը հենց պետության կողմից իր համար առաջնային եւ կարելություն ներկայացնող բնագավառները կամ որ նույնն է՝ կրթության բնագավառում իր պահանջները որոշելն է՝ նախատեսված «Բարձրագույն եւ հեպբուիտիզացիայի մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետով եւ 2-րդ մասի 5-րդ կետով: Այդ կապակցությամբ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ **Սահմանադրության 39-րդ հոդվածի 6-րդ մասով սահմանված՝ մրցութային հիմունքներով անվճար բարձրագույն կրթություն ստանալու իրավունքն ապահովելու նպատակով ֆինանսական աջակցություն ցուցաբերելու՝ պետության պարպականությունը սահմանափակված է պետության համար առաջնային եւ կարելություն ներկայացնող կրթական բնագավառներով կամ կրթության բնագավառում պետության պահանջներով կամ որ նույնն է՝ իր համար առաջնային եւ կարելություն ներկայացնող մասնագիտություններով, ինչը չի բացառում այլ մասնագիտությունների համար, ինչպես նաեւ ցանկացած մասնագիտության համար, անկախ դրա՝ պետության համար առաջնային եւ կարելություն ներկայացնելու հանգամանքից, եւս ֆինանսավորելու՝ պետության իրավական հնարավորությունները:**

Վերոգրյալի հիման վրա սահմանադրական դատարանը հիմնավոր չի համարում ՀՀ կառավարության 2012 թվականի ապրիլի 26-ի թիվ 554-Ն որոշման թիվ 2 հավելվածում առկա իրավական բացի վերաբերյալ դիմողի փաստարկները:

7. Նաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ դիմողն ի հիմնավորումն իր դիրքորոշման՝ ներկայացնում է «Կրթության մասին» ՀՀ օրենքի 28-րդ հոդվածի 6-րդ մասի դրույթների վերաբերյալ սեփական մեկնաբանությունը, սույն գործի քննության շրջանակներում սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում համադրված ուսումնա-

սիրել «Կրթության մասին», «Բարձրագույն եւ հեփբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՏ օրենքների, ինչպես նաեւ ՆՏ կառավարության 27.07.2006թ. թիվ 1183-Ն եւ 10.10.2012թ. թիվ 1323-Ն որոշումների դրույթները եւ ուսումնասիրության արդյունքների հիման վրա բացահայտել «Կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 28-րդ հոդվածի 6-րդ մասում ամրագրված՝ «պետական պատվեր» բառակապակցության բովանդակությունը:

«Կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 28-րդ հոդվածի, «Բարձրագույն եւ հեփբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՏ օրենքի, մասնավորապես՝ 3, 5, 6, 17 եւ 21-րդ հոդվածների, ՆՏ կառավարության 27.07.2006թ. թիվ 1183-Ն եւ 10.10.2012թ. թիվ 1323-Ն որոշումների ուսումնասիրության արդյունքներով սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ «Կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 28-րդ հոդվածի 6-րդ մասում ամրագրված՝ «պետական պատվեր» բառակապակցությունը ենթադրում է բուհերին ըստ մասնագիտությունների անվճար տեղերի հատկացում՝ նշված տեղերում պետական բյուջեի միջոցների հաշվին **ուսանողական նպաստի միջոցով ուսման վարձի լրիվ փոխհատուցմամբ**՝ ելնելով պետության համար առաջնային եւ կարեւորություն ներկայացնող բնագավառների կամ որ նույնն է՝ կրթության բնագավառում պետության պահանջների առկայությունից եւ բացառապես դրա հիման վրա մրցութային հիմունքներով անվճար բարձրագույն կրթության իրավունքի երաշխավորման նպատակից: Դրա հետ մեկտեղ, պետությունը պարտավորվում է ոչ պետական պատվերի շրջանակներում բարձրագույն կրթություն ստացողներին աջակցություն՝ մի շարք չափորոշիչներից ելնելով:

Մասնավորապես, «Բարձրագույն եւ հեփբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 6-րդ հոդվածի 4-րդ մասը սահմանում է. «Ուսման վճարի փոխհատուցում նպաստի ձեւով տրվում է մրցութի արդյունքներով բարձրագույն ուսումնական հաստատություն ընդունված, ուսումնական տարվա արդյունքներով բարձր առաջադիմություն ունեցող, սոցիալապես անապահով, ինչպես նաեւ սահմանամերձ եւ բարձրլեռնային բնակավայրերի ուսանողներին՝ անկախ ուսումնառության համակարգից (անվճար, վճարովի, վճարովի՝ առանց տարկետման իրավունքի), Նայասրանի Նանրապետության օրենքներով սահմանված կարգով, Նայասրանի Նանրապետության կառավարության հաստատված տեղերի քանակին եւ կարգին համապատասխան»:

Նույն օրենքի 5-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 3-րդ պարբերության համաձայն. «Պետությունը սահմանամերձ եւ բարձրլեռնային բնակավայրերում հաշվառված եւ վեր-

ջին ութ տարում մշտապես բնակվող Նայաստանի Նանրապետության քաղաքացիների համար երաշխավորում է պետական բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում մրցութային կարգով՝ անվճար բարձրագույն կրթություն ստանալու իրավունք: Այս դեպքում մրցութային ընդունելությունն իրականացվում է ընդհանուր մրցույթից առանձնացված կարգով, որը սահմանում է Նայաստանի Նանրապետության կառավարությունը միայն սահմանամերձ եւ բարձրլեռնային բնակավայրերի քաղաքացիների համար»:

ՆՆ կառավարության 27.07.2006թ. թիվ 1183-Ն որոշմամբ հաստատված կարգի 2-րդ կետի համաձայն՝ «Պետությունն ուսանողական նպաստի ձեռով ուսման վճարի լրիվ փոխհատուցում տրամադրում է՝

ա) մեկ ուսումնական տարվա քննությունների եւ ստուգարքների արդյունքներով առավել բարձր գնահատականներ ունեցող ուսանողներին՝ մրցութային կարգով.

բ) օրենքով նախատեսված հետելյալ սոցիալական խմբերին՝

առանց ծնողական խնամքի մնացած ուսանողներին եւ նրանց թվին պատկանող անձանց՝ համաձայն «Առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների սոցիալական պաշտպանության մասին» Նայաստանի Նանրապետության օրենքի,

1-ին եւ 2-րդ խմբերի հաշմանդամներին եւ հաշմանդամ երեխայի կարգավիճակ ունեցող անձանց՝ համաձայն «Նայաստանի Նանրապետությունում հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանության մասին» Նայաստանի Նանրապետության օրենքի,

գոհված զինծառայողի երեխա-ուսանողներին, պարտադիր ժամկետային զինվորական ծառայության ընթացքում հաշմանդամ դարձած ուսանողներին՝ համաձայն «Զինծառայողների եւ նրանց ընտանիքների անդամների սոցիալական ապահովության մասին» Նայաստանի Նանրապետության օրենքի.

գ) պետության համար առաջնահերթություն եւ կարելություն ներկայացնող մասնագիտություններով նպատակային ուսուցմամբ ընդունված ուսանողներին:

Առանց ծնողական խնամքի մնացած ուսանողներին եւ նրանց թվին պատկանող անձանց, գոհված զինծառայողի երեխա-ուսանողներին ուսանողական նպաստներ տրամադրվում են 1-ին կուրսից մինչեւ ծրագրի ավարտը, իսկ 1-ին եւ 2-րդ խմբերի հաշմանդամներին եւ հաշմանդամ երեխայի կարգավիճակ ունեցող անձանց, պարտադիր ժամկետային զինվորական ծառայության ընթացքում հաշմանդամ դարձած ուսանողներին ուսանողական նպաստները համապատասխան փաստաթղթերի առկայության դեպքում տրվում են 1-ին կուրսի սկզբում եւ վերանայվում յուրաքանչյուր ուսումնական տարվա վերջում»:

Վերոգրյալի հիման վրա սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ օրենսդիրը **մրցութային հիմունքներով անվճար (ուսման վճարի լրիվ փոխհատուցմամբ)** բարձրագույն կրթության իրավունքը երաշխավորել է 3 խումբ սուբյեկտների համար.

- ընդունելության քննությունների արդյունքներով փվյալ գնահատման համակարգում ամենաբարձր գնահատականներ ստացած ուսանողներ («Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՏՏ օրենքի 6-րդ հոդվածի 4-րդ մաս, ՏՏ կառավարության 27.07.2006թ. թիվ 1183-Ն որոշմամբ հաստատված կարգի 4-րդ կետ),

- մեկ ուսումնական տարվա կտրվածքով ուսումնառության ընթացքում բարձր առաջադիմություն ունեցող ուսանողներ («Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՏՏ օրենքի 6-րդ հոդվածի 4-րդ մաս, ՏՏ կառավարության 27.07.2006թ. թիվ 1183-Ն որոշմամբ հաստատված կարգի 2-րդ կետի «ա» ենթակետ, 4-րդ կետ/,

- սահմանամերձ եւ բարձրլեռնային բնակավայրերի ուսանողներ՝ անկախ ուսումնառության համակարգից՝ անվճար, վճարովի, վճարովի՝ առանց տարկետման իրավունքի, որոնց մրցութային ընդունելությունն իրականացվում է ընդհանուր մրցութից առանձնացված կարգով, որը սահմանում է ՏՏ կառավարությունը միայն սահմանամերձ եւ բարձրլեռնային բնակավայրերի քաղաքացիների համար («Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՏՏ օրենքի 5-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 3-րդ պարբերություն, 6-րդ հոդվածի 4-րդ մաս):

Ինչ վերաբերում է ՏՏ կառավարության 27.07.2006թ. թիվ 1183-Ն որոշմամբ հաստատված կարգի 2-րդ կետի «գ» ենթակետում նշված՝ պետության համար առաջնահերթություն եւ կարելոթություն ներկայացնող մասնագիտություններով նպատակային ուսուցմամբ ընդունված ուսանողներին, ապա «Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՏՏ օրենքի 14-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 4-րդ պարբերության դրույթների վերլուծության հիման վրա սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ **դրանք ներառվում են** «Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՏՏ օրենքի 5-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 3-րդ պարբերության եւ 6-րդ հոդվածի 4-րդ մասում նշված՝ սահմանամերձ եւ բարձրլեռնային բնակավայրերի ուսանողների շրջանակում: Այսինքն՝ դրանք «Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՏՏ օրենքի 6-րդ հոդվածի 4-րդ մասում նշված սուբյեկտներից փարբերվող նոր սուբյեկտներ չեն: Մասնավորապես, «Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՏՏ օրենքի

14-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 4-րդ պարբերության դրույթների համաձայն. «Սահմանամերձ եւ բարձրլեռնային բնակավայրերի ուսանողի հետ կնքված պայմանագրում պարտադիր ամրագրվում է նաեւ հետեւյալ պայմանը. ուսանողը ավարտելուց հետո առնվազն 5 տարի ժամկետով գործուղվում է աշխատելու Նայաստանի Նանրապետության կառավարության նախատեսած բնակավայրերում: Այս պայմանը չկատարելու դեպքում շրջանավարտը պարտավոր է փոխհատուցել իր ուսման ծախսերը: Փոխհատուցման կարգը, չափը եւ ժամկետները սահմանում է Նայաստանի Նանրապետության կառավարությունը»:

Միաժամանակ, սոցիալապես անապահով ուսանողների համար (առանց ծնողական խնամքի մնացած ուսանողներ եւ նրանց թվին պատկանող անձինք՝ համաձայն «Առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների սոցիալական պաշտպանության մասին» ՆՇ օրենքի, 1-ին եւ 2-րդ խմբերի հաշմանդամներ եւ հաշմանդամ երեխայի կարգավիճակ ունեցող անձինք՝ համաձայն «Նայաստանի Նանրապետությունում հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանության մասին» ՆՇ օրենքի, գոհված զինծառայողի երեխա-ուսանողներ, պարտադիր ժամկետային զինվորական ծառայության ընթացքում հաշմանդամ դարձած ուսանողներ՝ համաձայն «Զինծառայողների եւ նրանց ընտանիքների անդամների սոցիալական ապահովության մասին» ՆՇ օրենքի, օրենսդիրը եւս երաշխավորել է անվճար (ուսման վարձի լրիվ փոխհատուցմամբ) բարձրագույն կրթության իրավունք, ինչը, սակայն, **պայմանավորված չէ մրցույթի արդյունքներով** («Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՇ օրենքի 6-րդ հոդվածի 4-րդ մաս, ՆՇ կառավարության 27.07.2006թ. թիվ 1183-Ն որոշմամբ հաստատված կարգի 2-րդ կետի «բ» ենթակետ):

Ինչ վերաբերում է ֆինանսական աջակցության մյուս ձեւերին, որոնք կարող են սահմանվել ոչ միայն պետության, այլ նաեւ բուհի կողմից՝ իրենց ֆինանսական միջոցների շրջանակներում, ինչպիսիք են՝ կրթաթոշակը, ուսանողական նպաստի միջոցով ուսման վարձի **մասնակի փոխհատուցումը**, ինչպես նաեւ կրթական դրամաշնորհը, ուսանողական վարկը, ապա դրանք որեւէ առնչություն չունեն «պետական պատվեր» հասկացության շրջանակներում մրցութային հիմունքներով անվճար բարձրագույն կրթության իրավունքի ապահովման նպատակի հետ:

**8.** Նաշվի առնելով դիմողի փաստարկները՝ սույն գործի քննության շրջանակներում սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում անդրադառնալ, մասնավորապես, ուսանողական նպաստի միջոցով ուսման վարձի **մասնակի փոխհատուցման** վերաբերյալ սահմանված իրավակարգավորումներին:

Այսպես. «Կրթության մասին» ՏՏ օրենքի 28-րդ հոդվածի 6-րդ մասի 2-րդ պարբերությունը սահմանում է. «Բարձրագույն ուսումնական հաստատությունն վճարովի չափաքանակի շրջանակում սովորող ուսանողական համակազմի առնվազն փաստը փոխհատուցում է ուսման փարեկան վարձը՝ հիմք ընդունելով ուսանողների առաջադիմությունը»:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ վերը նշված դրույթներում օրենսդիրը չի բացահայտում փոխհատուցման եղանակը՝ լրիվ, թե՛ մասնակի: Այդ եղանակը բացահայտված է ՏՏ կառավարության 27.07.2006թ. թիվ 1183-Ն որոշմամբ հաստատված կարգի 5-րդ կետում, որը սահմանում է հետևյալ իրավակարգավորումը. ««Կրթության մասին» Նայաստանի Նանրապետության օրենքի համաձայն՝ բարձրագույն ուսումնական հաստատությունը, վճարովի չափաքանակի շրջանակում սովորող ուսանողական համակազմի առնվազն 10 փոխոսին՝ ուսանողի սոցիալական վիճակի եւ բարձր առաջադիմության արդյունքների հաշվառմամբ, իր միջոցների հաշվին ուսման վճարը ուսանողական նպաստի ձեռով մասնակի փոխհատուցում է՝

ա) սոցիալապես անապահով (ընտանիքների անապահովության սահմանային միավորից բարձր միավոր ունեցող ընտանիքների) ուսանողներին.

բ) միակողմանի ծնողագուրկ (միածնող) ուսանողներին.

գ) 3 եւ ավելի անչափահաս կամ 3 եւ ավելի ուսանող երեխաներ ունեցող ընտանիքների ուսանողներին.

դ) վճարովի ուսուցման համակարգում 2 եւ ավելի ուսանող երեխաներ ունեցող ընտանիքների ուսանողներին.

ե) 1-ին եւ 2-րդ խմբերի հաշմանդամ ծնողներ ունեցող ուսանողներին.

զ) հեռավոր լեռնային եւ սահմանամերձ գյուղերի հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչների երեխա-ուսանողներին.

է) մինչեւ մեկ փարեկան երեխա ունեցող ուսանողներին.

ը) ուսանողական նպաստների համակարգում չընդգրկված բարձր առաջադիմություն ունեցող ուսանողներին՝ բուհի հայեցողությամբ.

թ) բուհի հայեցողությամբ՝ այլ կարգավիճակ ունեցող ուսանողներին»:

Ինչ վերաբերում է պետության կողմից ուսման վճարն ուսանողական նպաստի ձեռով մասնակի փոխհատուցելու դեպքերին եւ կարգին՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ՏՏ կառավարության 27.07.2006թ. թիվ 1183-Ն որոշումը չի սահմանում այդ դեպքերը եւ կարգը: Միաժամանակ, սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ՏՏ կառավարության 10.10.2012 թվականի թիվ 1323-Ն որոշմամբ, **որն ուժի մեջ է մտնելու 2013 թվականի սեպտեմբերի 1-ից**, լրացումներ են կատարվել

ՆՏ կառավարության 27.07.2006թ. թիվ 1183-Ն որոշմամբ հաստատված կարգում, որոնք ներառում են նաև պետության կողմից ուսման վճարն ուսանողական նպաստի ձեռով մասնակի փոխհատուցելու դեպքերը եւ կարգը: Մասնավորապես, ՆՏ կառավարության 10.10.2012 թվականի թիվ 1323-Ն որոշման 1-ին կետի 1-ին ենթակետով նախատեսված է ՆՏ կառավարության 27.07.2006թ. թիվ 1183-Ն որոշման հավելվածը 2-րդ կետից հետո լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ 2.1 կետով. «Պետությունն ուսանողական նպաստի ձեռով ուսման վճարի մասնակի փոխհատուցում փրամադրում է յուրաքանչյուր փարի Նայաստանի Նանրապետության կրթության եւ գիտության նախարարության կողմից սահմանված ուսանողի միջին որակական գնահատականի նվազագույն շեմը հաղթահարած եւ ընդամենի անապահովության գնահատման համակարգում հաշվառված՝ Նայաստանի Նանրապետության կառավարության կողմից յուրաքանչյուր փարի սահմանվող անապահովության սահմանային միավորից բարձր միավորներ ունեցող հետևյալ խմբերին՝

ա) մինչեւ 5 միավորով բարձր անապահովության միավոր ունեցող ընդամենի անդամ հանդիսացող ուսանողներին՝ ուսման վճարի 50 փոկոսի չափով.

բ) 5-10 միավորով բարձր անապահովության միավոր ունեցող ընդամենի անդամ հանդիսացող ուսանողներին՝ ուսման վճարի 60 փոկոսի չափով.

գ) 10-15 միավորով բարձր անապահովության միավոր ունեցող ընդամենի անդամ հանդիսացող ուսանողներին՝ ուսման վճարի 70 փոկոսի չափով.

դ) 15-20 միավորով բարձր անապահովության միավոր ունեցող ընդամենի անդամ հանդիսացող ուսանողներին՝ ուսման վճարի 80 փոկոսի չափով.

ե) 20-ից բարձր անապահովության միավոր ունեցող ընդամենի անդամ հանդիսացող ուսանողներին՝ ուսման վճարի 100 փոկոսի չափով»:

«Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՏ օրենքի, ՆՏ կառավարության 27.07.2006թ. թիվ 1183-Ն եւ 10.10.2012թ. թիվ 1323-Ն որոշումների ուսումնասիրության հիման վրա սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ի վարբերություն **պետության կողմից** ուսման վճարն ուսանողական նպաստի ձեռով փոխհատուցելու վերաբերյալ իրավակարգավորումների, որոնց շրջանակներում ՆՏ օրենսդրությամբ նախատեսված են **թե լրիվ եւ թե մասնակի** փոխհատուցման դեպքերը եւ կարգը, **բարձրագույն ուսումնական հաստատության կողմից** ուսման վճարն ուսանողական նպաստի ձեռով փոխհատուցելու վերաբերյալ իրավակարգավորումների շրջանակներում ՆՏ օրենսդրությամբ նախատեսված են **միայն մասնակի** փոխհատուցման դեպքերը եւ կարգը, **ինչն էլ դիմողի մոտ ձեռավորել է թյուր կարծիք, որ քննության առարկա որոշման մեջ առկա է օրենսդրական բաց:**

Վերոգրյալի կապակցությամբ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ, **նախ**՝ քննության առարկա որոշման խնդիրը չէ սահմանել բարձրագույն ուսումնական հաստատության կողմից ուսման վճարն ուսանողական նպաստի ձեռով լրիվ փոխհատուցելու (անվճար տեղեր սահմանելու) վերաբերյալ իրավակարգավորումներ, **երկրորդ**՝ նշված խնդիրը վերապահված է ՏՏ կառավարության 27.07.2006թ. թիվ 1183-Ն որոշմանը, որի սահմանադրականության հարցի որոշումը դուրս է սույն գործով քննության առարկայի շրջանակներից, **երրորդ**՝ «Կրթության մասին» ՏՏ օրենքի 28-րդ հոդվածի 6-րդ մասի 1-ին պարբերության երկրորդ նախադասությամբ սահմանված՝ «Բարձրագույն ուսումնական հաստատությունը Նայաստանի Նանրապետության կառավարության կողմից իրեն հարկացված ընդունելության ընդհանուր տեղերի շրջանակներում կարող է ձեռավորել ուսանողական համակազմի անվճար եւ վճարովի չափաքանակներ՝ յուրաքանչյուր մասնագիտության համար նախատեսելով անվճար ուսուցման տեղեր՝ առնվազն փաստը տոկոսի սահմաններում» դրույթը վերաբերում է նրան, որ բարձրագույն ուսումնական հաստատությունը, ելնելով Սահմանադրության 39-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված իր ինքնավարությունից, **ունի պետության կողմից իրեն հարկացված ընդհանուր տեղերի փաստը տոկոսի շրջանակներում անվճար տեղեր նախատեսելու հայեցողական ազատություն**, ինչը որեւէ կապ չունի պետության կողմից ըստ մասնագիտությունների եւ ըստ բուհերի սահմանված՝ անվճար ուսուցման տեղերի կամ պետական պարվերի հետ, որտեղ բուհը որեւէ հայեցողական լիազորություն չունի, եւ դա իրավակիրառողի մոտ չպետք է շփոթ առաջացնի: Այսինքն՝ անվճար բարձրագույն կրթության զարգացմանը նպաստելու համար նախատեսված են գույքահեռաբար գործող, միաժամանակ եւ՝ պետության, եւ՝ բուհի կողմից իրականացվող փարբեր ձեւեր եւ եղանակներ: **Պետությունը, բուհից անկախ, եւ հակառակը՝ բուհը պետությունից անկախ, յուրաքանչյուրն օժտված են անվճար տեղեր սահմանելու իրավասությամբ, որտեղ պետությունն օրենքով նախատեսված դեպքերի առկայության պարագայում ունի մրցութային հիմունքներով անվճար բարձրագույն կրթության իրավունքը երաշխավորելու սահմանադրական պարտականություն, իսկ բուհը՝ հայեցողական ազատություն: Պետության պարտավորությունը չի սահմանափակվում միայն անհրաժեշտ մասնագետների պարտաստման պետական պարվերով: Այն ներառում է նաեւ մասնագիտական ազատ կողմնորոշման շրջանակներում պետական աջակցությունը, ինչը, մասնավորապես, նախատեսված է նաեւ «Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՏՏ օրենքի 6-րդ հոդվածի 4-րդ մասով:**



Այլ խնդիր է, որ, **մի կողմից**, ՆՏ կառավարության 27.07.2006թ. թիվ 1183-Ն որոշումը չի ապահովում «Կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 28-րդ հոդվածի 6-րդ մասի 1-ին պարբերության երկրորդ նախադասությամբ ամրագրված՝ բուհերի հայեցողական լիազորության վերաբերյալ դրույթի համարժեք իրացումը, ինչի վրա սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում հրավիրել ՆՏ կառավարության ուշադրությունը: **Մյուս կողմից՝** դիմողի արդարացի մրահոգությունը պայմանավորվել է նաև նրանով, որ ՆՏ կառավարության 27.07.2006թ. թիվ 1183-Ն որոշմամբ լիարժեք չեն իրացվել «Բարձրագույն եւ հեփբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 6-րդ հոդվածի 4-րդ մասի պահանջները: Վերջինս հաղթահարվել է կառավարության 10.10.2012թ. թիվ 1323-Ն որոշմամբ, որն ուժի մեջ է մտնելու 2013թ. սեպտեմբերի 1-ից: Այս որոշման գործողությունը, ինչպես նաև ուսանողների ուսուցման վճարի վարկավորման նոր ներդրվող համակարգն անհրաժեշտ նախադրյալներ կապահովեն, որպեսզի յուրաքանչյուր ուսանող, անկախ սոցիալական վիճակից, իր ցանկացած մասնագիտության գծով անհրաժեշտ առաջադիմություն ապահովելու դեպքում չի զրկվի մասնագիտական բարձրագույն կրթություն ստանալու հնարավորությունից:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Նայաստանի Նանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Նայաստանի Նանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 68-րդ հոդվածներով, Նայաստանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. Նայաստանի Նանրապետության կառավարության 2012 թվականի ապրիլի 26-ի թիվ 554-Ն որոշումը համապատասխանում է Նայաստանի Նանրապետության Սահմանադրությանը՝ հաշվի առնելով սույն որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

**ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ**

**Գ. ՆԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ**

22 փետրվարի 2013 թվականի  
ՄԴՈ-1075